

PATZ-onderwijs

Betrokkenheid van familie bij zorg rond het levenseinde (incl. euthanasie) – module 2

Achtergrond en leerdoelen

Huisartsen en verpleegkundigen merken regelmatig dat familieleden druk op hen uitoefenen rondom het stervensproces van hun naaste. Bijvoorbeeld druk om euthanasie uit te voeren, of juist niet.

In module 1 verkenden we welke uitdagende situaties met familieleden voor kunnen komen en wat jij als professional daarbij nodig hebt.

In module 2 (deze module) verplaatsen we ons in het perspectief van de familieleden: Waar gaan zij doorheen, welke druk ervaren zij? En hoe kunnen zij goed begeleid worden?

Inhoud onderwijs

Uit interviewonderzoek¹ blijkt dat naasten van ernstige zieke patiënten veel voor de kiezen krijgen wanneer het overlijden nadert, ongeacht of degene door euthanasie sterft of niet.

Ze moeten hun weg vinden door:

1. Verantwoordelijkheden op verschillende plekken: bij de zieke, het eigen gezin, op het werk
2. Plannen die moeten worden herzien & (on)mogelijkheden van de zorg
3. Grote emoties, gerelateerd aan vroeger en nu
4. Familiebanden die onder druk staan

In de casus² op de volgende pagina komen al deze zaken aan bod.

- Stap 1 (15 minuten, individueel)

Lees de casus en onderstreep dingen die je opvallen of raken.

- Stap 2 (10 minuten, tweetallen):

Bespreek met elkaar:

- Wat is jou het meest opgevallen?
- Wat zie jij als jouw verantwoordelijkheid in de begeleiding van naasten?
Overweeg wat het verschil is tussen benoemen, begeleiden en oplossen.
- Wie zou deze naasten nog meer tot steun kunnen zijn?

- Afronding (5 minuten, plenair):

Bespreek wat de belangrijkste leerpunten van deze module waren. Inventariseer of er behoefte is aan verdere verdieping van een specifiek subthema in deze PATZ groep.

¹ Roest B, Milota M, Leget C (2025) Navigating life when a loved one's (euthanasia) death is near: A narrative interview study from the Netherlands. PLoS One 20(8): e0327917. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0327917>.

² Deze casus is gebaseerd op de ervaringen van verschillende naasten die deelnamen aan het onderzoek.

Casus familie & levenseinde incl. euthanasie

Zorgverlenersperspectief: medische overdracht

Mw. De Boer, 78jr, gemetastaseerd mamacarcinoom. Thuis met thuiszorg, dochter en zoon betrokken. Med: haldol en morfine. Sinds 3 dagen achteruitgang, wisselend bewustzijn, onrustig. Door weekendarts haldol opgehoogd, geen aanw. voor obstipatie of retentie. Eerder euthanasie besproken, maar geen concreet verzoek van mw. Kinderen dringen aan op euthanasie. Wettelijke criteria uitgelegd door huisarts. Niet van mevrouw eist extra visites en medicatie. Plan van aanpak?

Naastenperspectief:

Verantwoordelijkheden op verschillende plekken: bij de zieke, het eigen gezin, werk

Dochter Marjan en zoon Rick (50 en 48 jaar) staan flink onder druk. Zowel door de zorg voor hun moeder, met wie ze al drie jaar het ziekenhuis in en uit lopen, als door andere urgente zaken. Marjan dreigt haar baan te verliezen; haar werkgever heeft weinig begrip voor haar frequente afwezigheid. Rick heeft grote zorgen om zijn pleegzoon met wie het niet goed gaat.

Eerder dit jaar moesten Marjan en Rick in het ziekenhuis meebeslissen over wel of niet doorbehandelen. Hun moeder was toen door complicaties buiten bewustzijn. Ze kozen voor doorbehandelen, maar hebben soms spijt over die beslissing. Ze hadden haar veel lijden kunnen besparen en ze voelen zich nu extra verantwoordelijk.

Plannen die moeten worden herzien & de (on)mogelijkheden van de zorg

Samen met hun moeder hadden ze het plan gemaakt dat zij naar een hospice in de buurt zou gaan. Dat leek voor iedereen het beste. Helaas was er geen plek, dus ging moeder na de laatste ziekenhuisopname toch naar huis.

De vaste huisarts en de thuiszorg zijn zeer betrokken, en dat waarderen Rick en Marjan heel erg. Toch is het al vaak voorgekomen dat het juist in het weekend of tijdens vakantieperiodes plots slechter ging met moeder. Ze hebben daardoor al veel verschillende gezichten gezien. En ze zijn heel blij dat hun nicht Maaïke meekijkt en -denkt. Zij werkt zelf in de zorg en heeft hen al meerdere keren goed geholpen. Haar aanwezigheid geeft Rick en Marjan meer vertrouwen.

Grote emoties, gerelateerd aan vroeger en nu

Angst, onmacht, verdriet, boosheid, vermoeidheid; het speelt allemaal. Maar er is meer. Bij Rick komen er herinneringen boven aan het heftige sterfbed van hun vader 30 jaar geleden. Hij heeft nachtmerries en kan uit het niets heel boos worden. Het lukt hem niet er uit zichzelf over te spreken. Geen enkele zorgverlener heeft er tot nu toe naar gevraagd.

Familiebanden die onder druk staan

Marjan denkt dat haar moeder vooral euthanasie wil om niet afhankelijk te zijn. Zelf vindt ze euthanasie een naar idee, omdat ze eerder heeft gezien hoe snel het gaat. Ze heeft dit niet tegen haar moeder durven zeggen. Rick denkt dat het anders zit: hij begreep van zijn moeder dat ze juist euthanasie wilde om hén te beschermen. Als Rick en Marjan erover proberen te praten, krijgen ze ruzie. Ze willen in ieder geval hun moeder tegen nog meer lijden beschermen.